

transfer

VAKBLAD OVER INTERNATIONALISERING IN HET HOGER ONDERWIJS

Thema:

Mexico

3

jaargang 14 | december 2006

HOE WORDT NEDERLAND AANTREKKELIJK VOOR MEXICANEN? | NESO MEXICO DRAAIT AL |
NEDERLANDERS OVER STUDEREN IN MEXICO-STAD | RUG-ALUMNUS WIL HOGEROP IN
MEXICAANSE LANDBOUW | KLEINE UNIVERSITEIT REGELT VELDWERK VOOR EUROPEANEN

Transfer is een onafhankelijk vakblad voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs en onderzoek. Transfer is een uitgave van de Nuffic, de Nederlandse organisatie voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs. Verschijnt negen keer per jaar.

Redactie

Martine Postma (hoofredactie),
Judith Janssen

Aan dit nummer werkten mee

Han Aarts, Wammes Bos, Rob Burkhard,
Dorrit van Dalen, Wim Stokhof, Robert
Visscher, Sylvia Verhulst

Beeld

Piet den Blanken/Hollandse Hoogte, Reyer
Boxem/Hollandse Hoogte, Rob Burkhard,
Philip Driessen, Taco van der Eb, Marc
de Haan, Serge Ligtenberg, U. Nšilke/
Hollandse Hoogte, Frans Schellekens/
Hollandse Hoogte, Hans Vossensteyn

Redactieraad

Madeleine Gardeur (Universiteit van
Groningen), Joep Huiskamp
(Technische Universiteit Eindhoven),
Yvonne van de Meent, Fred Paats (ITC),
Janina Victor (Nuffic)

Redactieadres

Nuffic, postbus 29777, 2502 LT Den Haag,
tel. 070 – 426 0126, fax 070 – 426 0399,
e-mail mpostma@nuffic.nl,
jjmjanssen@nuffic.nl

Abonnementen

€ 64 per jaar. Meer abonnementen:
prijs op aanvraag. Abonnementprijs
België, Ned. Antillen € 69.
Abonnementprijs buitenland € 82.
Losse nummers € 11. Abonnementen
kunnen schriftelijk tot uiterlijk 1 augustus
van het lopende abonnementsjaar
worden opgezegd. Bij niet tijdige
opzegging wordt het abonnement
automatisch met een jaar verlengd.

Abonnementenadministratie

Nuffic, Transfer, Postbus 29777,
2502 LT Den Haag, tel 070 – 426 0211

Advertenties

Bureau van Vliet, tel 023 – 571 4745

Vormgeving en lay-out

Sabrina Luthjens BNO en Brigitta Opstal
(www.makingwaves.nl)

Druk

Drukkerij Deltahage, Den Haag

Overname artikelen

Het overnemen en vermenigvuldigen
van artikelen uit *Transfer* is slechts
geoorloofd na schriftelijke toestemming
van de hoofdredactie.

Foto omslag

Peggy Bessems en Thomas Wilson
Foto: Rob Burkhard

Transfer 4 verschijnt op 2 januari 2007

transfer

Naar Mexico

Eind 2004 publiceerde toenmalig staatssecretaris Mark Rutte zijn internationaliseringsbrief. Een ambitieus document waarin eigenlijk voor het eerst officieel werd verwoord wat inmiddels gemeengoed is geworden, namelijk het 'kiezen voor talent'. Nederlandse hogeronderwijsinstellingen moesten niet langer zomaar allerlei buitenlandse studenten hierheen halen, het moesten vooral de toppers zijn. Om dat te bereiken wilde Rutte onder meer het aantal Netherlands Education Support Offices (NESO's) doen toenemen van drie naar tien.

Bij de Nuffic, die de NESO-kantoren runt, staat de teller inmiddels op vijf. Afgelopen voorjaar ging in Vietnam het vierde kantoor open, nummer vijf – de officiële opening volgt begin 2007 – staat in Mexico-Stad. Dat laatste feit was voor *Transfer* aanleiding om eens wat aandacht te besteden aan het hoger onderwijs in Mexico. Want hoe staat het daar eigenlijk mee? En wat zijn voor Nederland – om in managementjargon te spreken – kansen en bedreigingen op het gebied van onderwijssamenwerking met Mexico?

Journalist Rob Burkhard verbleef een week voor *Transfer* in Mexico-Stad om het allemaal uit te zoeken. Hij sprak met internationaliseerders bij verschillende universiteiten en instanties, met Mexicaanse wetenschappers en met Nederlandse jongeren die momenteel in Mexico studeren. Hij bezocht het nieuwe NESO-kantoor, waar de potten verf nog op de grond stonden, en vroeg de Duitse internationaliseringsclub DAAD, die al zes jaar in Mexico aanwezig is, naar zijn ervaringen. Het resultaat van al deze gesprekken leest u in dit themanummer van *Transfer*.

Zijn het de beste Mexicanen die straks naar Nederland zullen komen? Dat is niet direct een van de conclusies die kunnen worden getrokken. Mexicanen zijn – logischerwijs – veel meer gericht op de Verenigde Staten dan op Europa. Het lijkt niet erg waarschijnlijk dat daar echt verandering in zal komen. Nederland zal het daarom moeten hebben van slimme marketing, bijvoorbeeld door zichzelf te afficheren als goedkoper dan de VS.

De meest prijsbewuste studenten in plaats van de beste: het is niet helemaal in de geest van Rutte. Maar zolang de samenwerking geld opbrengt – en daar draait het toch allemaal om – is er waarschijnlijk niemand die zich daar druk om maakt.

MARTINE POSTMA

transfer@nuffic.nl

8-19 Thema: Mexico

8 Hoe kan Nederland zich aantrekkelijk maken voor Mexicaanse studenten? Guillermo Morones Diaz, directeur internationalisering van de Mexicaanse hogeschool ANUIES, geeft tips 11 Universidad La Salle in Mexico-Stad pakt internationalisering origineel aan 12 Nieuw: NESO Mexico! 14 Peggy Bessems en Thomas Wilson studeren een semester in Mexico-Stad 16 Enschedese geo-experts gaan al lang met Mexicanen om 17 Michel Chain studeerde international business in Groningen 19 Ambassadeur Van de Velde ziet kansen voor Nederland

22 Angst voor buitenlands onderwijs terecht?

Door het General Agreement on Trade and Services (GATS) zou de overheid haar greep op het hoger onderwijs verliezen, vreesde Nederland enige jaren terug. De Tsjech Ales Vlk onderzocht of die vrees gegrond is gebleken.

26 Groninger economen zijn buitenlandbeleid voorbij

Het Groningen Growth and Development Centre (GGDC) hoeft geen speciaal internationaliseringsbeleid te voeren. De medewerkers van de onderzoeksgroep zitten overal ter wereld. Deel 3 in de serie over internationalisering in het wetenschappelijk onderzoek.

En verder

2 Colofon en redactioneel 4 Nieuwsberichten 20 Vliegende Hollander 24 Zoekmachine bevordert Europese mobiliteit 25 Column Wim Stokhof 28 Opinie: nieuwe io-programma's moeten rekening houden met veranderende rol van kennis 30 Agenda

Nederland in 7 nieuwe Erasmus Mundus-masters

Nederland blijft het goed doen in de selectie voor Erasmus Mundus. In de vierde aanvraagronde, die betrekking heeft op het studiejaar 2007–2008, heeft de Europese Commissie 23 nieuwe masterprogramma's goedgekeurd. Bij zeven daarvan zijn Nederlandse onderwijsinstellingen betrokken; van drie van deze zeven programma's is een Nederlandse instelling coördinator. De Technische Universiteit Delft coördineert de nieuwe master *Coastal and Marine Engineering and Management*. Wageningen Universiteit neemt die taak op zich bij *Animal Breeding and Genetics*, en de Universiteit van Tilburg bij *Management of Information Technology*.

In de overige vier programma's zijn Nederlandse instellingen partner. De Universiteit Utrecht doet op die manier mee aan de master *Women's and Gender Studies*, de Rijksuniversiteit Groningen is partner bij *Language and Communication Technologies*, het Institute for Social Studies (ISS) in Den Haag is betrokken bij een master *Public Policy* en de TU Delft doet als partner mee aan het programma *Optics in Science and Technology*. De universiteit in Delft gaat onder de vlag van Erasmus Mundus volgend jaar ook meewerken aan twee projecten die bedoeld zijn om imago, herkenbaarheid en toegankelijkheid van het Europese hoger onderwijs te verbeteren. Het gaat om de projecten *Promoting European Education in Sustainable Development* en *Chemical Engineering Mobility Tools*. (MP)

Student krijgt sneller verblijfsvergunning

Voor buitenlandse studenten wordt het binnenkort gemakkelijker een voorlopige verblijfsvergunning te krijgen om een opleiding in Nederland te volgen. De Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) ontwikkelt hiertoe een aangepaste procedure. Aanleiding is een succesvolle proef in Utrecht, in september. Hogeronderwijsinstellingen konden bij dit experiment voor de aanvraag van verblijfsvergunningen rechtstreeks bij de IND terecht; ze hoefden niet langer met hun papieren langs het gemeenteloket. De proef verliep zo voorspoedig, dat de IND in de toekomst de werkwijze overal wil invoeren.

Het experiment in Utrecht werd mede ingesteld naar aanleiding van de resultaten van een soortgelijke proef een jaar eerder. Toen trokken medewerkers van de IND naar verschillende gemeenten om ter plekke de vergunningen voor studenten te verlenen. "De nieuwe werkwijze bevalt echter het beste", vertelt Martin Bruinsma van de IND. "Doordat we de gemeente uit de procedure hebben gehaald en de aanvragen centraliseren, boeken we veel tijdswinst. We kunnen nu in de helft van de reguliere tijd een vergunning verstrekken."

Duurde de aanvraag voorheen drie tot acht maanden, in de nieuwe opzet krijgen de studenten soms al binnen zes weken een verblijfsvergunning. De IND weet nog niet wanneer de proef wordt omgezet in beleid. (JJ)

Foto: Serge Ligtberg

Het belang van internationalisering in het hoger onderwijs is begin november bij een bijzondere groep mensen onder de aandacht gebracht. Het Ladies Ambassadors Network – een netwerk van 25 vrouwelijke ambassadeurs die in Den Haag resideren – bezocht op uitnodiging van de Nuffic de Haagse Hotelschool. Tijdens een uitgebreide lunch spraken de ambassadrices met Nuffic-medewerkers en buitenlandse studenten over ontwikkelingen op het gebied van internationalisering en mobiliteit. (JJ)

Buitenlandbeurzen voor allochtonen

Een nieuw beurzenprogramma geeft allochtone studenten vanaf 2007 de kans een aantal maanden in het buitenland te studeren. De Echo Foundation – die de beurzen beschikbaar stelt – wil hiermee talentvolle jongeren aanzetten tot meer internationale mobiliteit. Ook hoopt de stichting het beeld over allochtonen in de samenleving te verbeteren. Vijf excellente studenten kunnen vanaf het nieuwe studiejaar gebruikmaken van een financiële tegemoetkoming in de reis- en verblijfskosten van hun

internationale avontuur. De ECHO Foundation houdt zich al jaren bezig met de instroom en doorstroom van allochtone studenten in het hoger onderwijs. Om de aandacht voor de positieve kanten van allochtone studenten te vergroten, worden jaarlijks prijzen uitgereikt aan goedpresterende allochtonen en is er een ambassadeursnetwerk opgericht. Het nieuwe beurzenprogramma zet deze lijn voort, vertelt directeur Mary Tupan Wenno. Tupan hoopt dat de beurzen naast een

positieve geste naar allochtone studenten ook een *eyeopener* zullen zijn voor deze groep. “Allochtonen komen vaak niet op het idee om over de grens te studeren. Ze kennen de wegen om een beurs te bemachtigen niet of het ontbreekt hen aan financiële middelen.” En dat is jammer, vindt ze: “Studeren in het buitenland is voor iedereen. We hopen dat onze beurzen voor allochtonen de weg vrij maken naar andere beurzenprogramma’s.” (JJ)

De Braziliaanse onderzoeksorganisatie Embrapa heeft een kantoor geopend in Wageningen. Embrapa is de grootste onderzoeksorganisatie op het gebied van landbouw en milieu in Latijns-Amerika. Ze wil vanuit het Nederlandse kantoor contacten leggen met onderzoekers van Wageningen Universiteit en Researchcentrum (WUR) die zich bezighou-

den met zaken als natuurbehoud en biobrandstof. Embrapa wil onder meer met WUR gaan samenwerken in Afrika. Binnenkort opent de organisatie een kantoor in Accra, Ghana. “Wageningen is al heel lang actief in Afrika”, licht Peter Zuurbier van Wageningen International toe. “Wat ligt dus meer voor de hand dan dat Afrika, Wageningen en Embrapa hun kennis

delen?” Een voorbeeld van een mogelijk samenwerkingsproject is de “upgrading van de suikerproductie en -industrie in Afrika”. “Embrapa heeft veel kennis”, aldus Zuurbier. “Wageningen heeft kennis naast de vele partnerschappen, en dan wordt één plus één plus één vijf.” Wageningen werkt al sinds de jaren negentig samen met Embrapa. De twee

onderhouden volgens Zuurbier goede persoonlijke relaties. De aanwezigheid in Wageningen heeft al tot concrete samenwerkingsplannen geleid. “Zo gaan we een onderzoeksproject ontwikkelen op het gebied van genomics bij bananen, die we resistent gaan proberen te maken tegen een bepaalde ziekte.” (MP)

Weer meer studenten sinologie

De opleiding sinologie aan de Universiteit Leiden blijft maar meer studenten trekken. Waren er twee jaar geleden vijftig eerstejaars die zich gingen verdiepen in de Chinese taal en cultuur, afgelopen september begonnen 130 studenten aan de opleiding.

De forse groei van het studentenaantal in september 2005 zorgde destijds voor nogal wat capaciteitsproblemen. Er waren niet genoeg college-ruimten beschikbaar en het docentencorps was door eerdere bezuinigingen uitgedund. Dit jaar zijn er echter op tijd maatregelen genomen, vertelt Maghiel van Crevel, hoogleraar en opleidingsvoorzitter bij sinologie. "Er is nu

geanticipeerd op een toename. We hebben de huisvesting uitgebreid en er zijn extra talenlaboratoria gebouwd." Ook het docentenprobleem wordt volgens hem op een goede manier aangepakt. "Een aantal gastdocenten uit China en Taiwan komt hierheen om taallessen te geven. Deze constructie is goedkoper voor de universiteit, en de studenten komen zo in aanraking met

uitstekende docenten die wat betreft leeftijd dicht bij hen staan. Het mes snijdt zo aan twee kanten."

Van Crevel denkt dat de belangstelling voor sinologie door de nadrukkelijke aanwezigheid van China op het wereldtoneel nog wel een tijdje blijft toenemen. "We rekenen voor volgend jaar weer op groei. Maar het blijft natuurlijk koffiedik kijken." (JJ)

Foto: Taco van der Eb

Paniek na e-mail over kennisbeurzen

OCW heeft bij een aantal universiteiten en hogescholen lichte paniek veroorzaakt. Begin november liet het ministerie per e-mail weten dat uitstel van de invoering van het leerrechtenstelsel ook betekent dat de kennisbeurzen pas in september 2009 worden ingevoerd.

"Heel ongelukkig", noemt Anne van de Graaf van de UvA het aangekondigde

besluit. Omdat de bekostiging voor zogeheten niet-EER-studenten (afkomstig uit landen buiten de Europese Economische Ruimte) wordt afgeschaft, heeft de UvA, net als de meeste andere instellingen, het collegegeld voor deze studenten verhoogd. "Sinds vorig jaar staat op de website aangekondigd dat de tarieven voor hen kostendekkend zijn

– 9.000 euro in ons geval. Daar stelden we tegenover dat er beurzen beschikbaar zouden zijn. Nu draait OCW dat terug, juist op het moment dat studenten hun definitieve besluit nemen. Er haken nu studenten af die kiezen voor het buitenland waar ze wel een beurs krijgen."

OCW is zich van het probleem bewust. "Theoretisch is er een

mogelijkheid dat de kennisbeurzen voor universiteiten al in 2008 worden ingevoerd", zegt Henk Rademaker van de directie HO van het ministerie. "Voor het hbo is dat niet mogelijk, omdat daar een andere bekostigingstechniek voor is. Daarom is het onwaarschijnlijk dat universiteiten de mogelijkheid wel krijgen." (DVD)

Buitenlands nieuws

Het gaat niet goed met het hoger onderwijs in **Duitsland**. Of het nu ligt aan de invoering van collegegelden of aan de stagnerende economie, is onduidelijk. Feit is dat er een verontrustende **braindrain** plaatsvindt in ons buurland. Sinds 1954 is het aantal Duitsers dat zijn geluk over de grens zoekt niet meer zo hoog geweest. In 2005 trokken 145.000 Duitsers weg uit hun geboorteland. Meer dan de helft daarvan is onder de 35 en waarschijnlijk op zoek naar **betere werkomstandigheden** of de kans daarop.

Tot overmaat van ramp neemt de toegankelijkheid voor **buitenlandse studenten** ook nog eens af. Na de mislukte treinaanslagen eind juli is de Duitse regering druk bezig met het aanscherpen van de **immigratiewetten**. Aankomend studenten zullen volgens nieuwe wetsvoorstellen streng worden geselecteerd en ook hun sponsors, bijvoorbeeld de ouders, worden aan een **uitgebreide screening** onderworpen. Om te voorkomen dat studenten tijdens hun verblijf in Duitsland **radicaliseren**, geeft de regering een **visum** uit dat slechts één jaar geldig is, waar het voorheen dubbel zolang kon worden gebruikt.

Als pleister op de wonde heeft **onderwijsminister Annette Schavan** goed nieuws. Zij kondigde een forse investering aan om het Duitse hoger onderwijs klaar te stomen voor **de toekomst**. De komende jaren stelt ze in totaal **1 miljard euro** extra beschikbaar. Voor de Duitse **Hochschulrektorenkonferenz** gaan Schavans ideeën echter niet ver genoeg. “De plannen zijn financieel ontoereikend”, vindt voorzitter Margret Wintermantel. “We hebben **daadkrachtig** handelen nodig, geen druppel op een gloeiende plaat.”

Met het Cubaanse hoger onderwijs gaat het beter. De **universiteit van Havana** kan zich verheugen in een samenwerking met **Harvard University**. Het David Rockefeller Center for Latin American Studies van Harvard stuurt zijn studenten naar Cuba om daar een semester te studeren. De **samenwerking**, die pas na anderhalf jaar soebatten is **goedgekeurd** door de Amerikaanse regering, zal voorlopig een jaar duren.

Ook **Namibische studenten** vinden Cuba een goede studiebestemming. De komende vijf jaar zullen jaarlijks studenten naar het eiland vertrekken om daar hun universitaire studie te voltooien. Met rianten beurzen, die de Cubaanse regering beschikbaar stelt, zullen de Namibiërs opleidingen kunnen volgen in civiele techniek, wiskunde en landbouwtechnologie. (JJ)

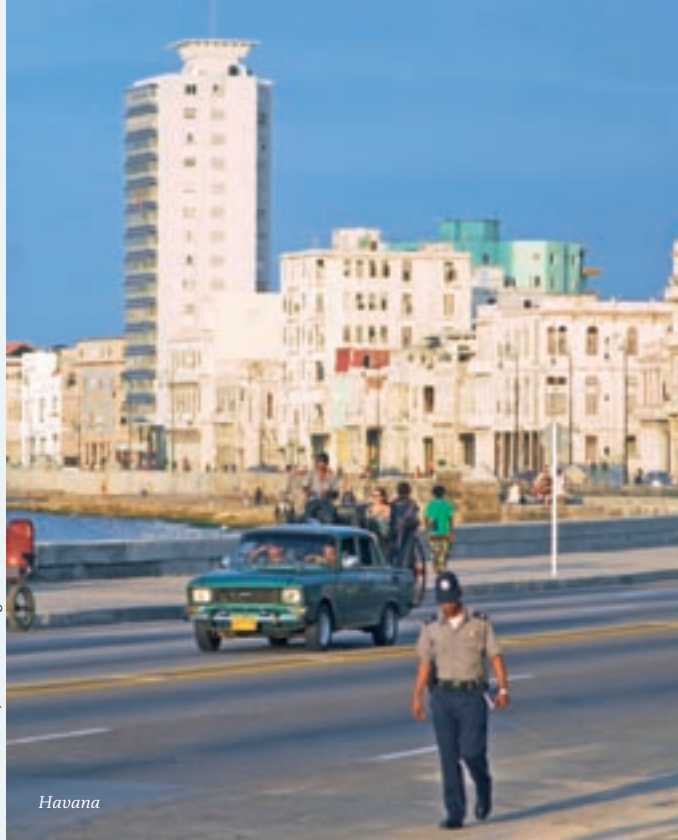

Foto: Frans Schellekens/Hollandse Hoogte

Havana

Mogelijk toch Raulin-compensatie

Er komt wellicht toch een compensatie voor het wegvallen van de Raulinregeling. In een brief aan de Kamer stelt staatssecretaris Bruno Bruins voor om hogescholen en universiteiten met ten minste anderhalf procent Raulinstudenten een financiële vergoeding te geven. Of het voorstel wordt goedgekeurd, is nog onduidelijk.

EU-studenten die in Nederland studeren krijgen in de huidige situatie hun collegegeld deels vergoed via de Raulinregeling. Vanaf september 2007 wordt deze regeling echter vervangen door het collegegeldkrediet en kunnen de studenten alleen een lening afsluiten om de kosten van het collegegeld te dekken. Het plan voor afschaffing van de Raulinvergoeding zorgde eerder al voor veel ophef. Vooral de grensuniversiteiten, die veel Duitse en Belgische pendelaars opleiden, vreesden minder aantrekkelijk te worden voor buitenlandse studenten. Bruins' voorstel voor een financiële compensatie kan volgens de brief rekenen op instemming van de HBO-raad en de VSNU. De staatssecretaris stelt volgend jaar 2 miljoen euro beschikbaar voor het plan. Dat bedrag loopt op tot 5,5 miljoen euro structureel in 2009. Het geld is uitdrukkelijk niet bedoeld om het collegegeld van de studenten te betalen, schrijft Bruins. De Raulinstudenten kunnen immers gebruikmaken van het nieuwe collegegeldkrediet. Waar het geld wel voor mag worden gebruikt, wordt nog met de instellingen afgestemd. (JJ)

MEXICO

EUROPEES HOGER ONDERWIJS IS IN MEXICO NOG NIET ERG BEKEND

‘Lage kosten kunnen troef

Europese landen zullen nooit de Verenigde Staten verslaan wat betreft aantallen Mexicaanse studenten die worden 'binnengehaald'. Maar Nederland kan zichzelf voor Mexicanen wel aantrekkelijk maken, denkt Guillermo Morones Diaz, directeur internationale samenwerking van ANUIES, de Mexicaanse koepelorganisatie voor het hoger onderwijs.

Je hoeft maar een ritje te maken in de metro van Mexico-Stad om te zien dat de helft van de 106 miljoen inwoners van Mexico jonger dan dertig is. Scholieren en studenten bevolken het openbaar vervoer en bepalen het straatbeeld. De vraag naar secundair onderwijs en naar studieplaatsen in het hoger onderwijs is echter veel groter dan het aanbod. En dit tekort lijkt de komende jaren nog groter te worden.

Het huidige aanbod voor de 250.000 Mexicaanse studenten is zeer divers. Er zijn talloze kleine, veelal privaat opgerichte instellingen van twijfelachtige kwaliteit, ook wel de *patitos* genoemd, de 'lelijke eendjes'. Maar er zijn ook gerenommeerde instellingen zoals het particuliere Técnico de Monterrey, en natuurlijk de nationale trots van Mexico, de reusachtige Universidad Nacional Autónoma de México (UNAM), die tegenwoordig zelfs in de top-75 staat van de internationale *rankings* van *The Times*.

Groeiend tekort

Het belangrijkste vertegenwoordigende orgaan van publieke en particuliere instellingen in het hoger onderwijs is de ANUIES (Asociación Nacional de Universidades e Instituciones de Educación Superior). Guillermo Morones Diaz is directeur internationale samenwerking bij deze organisatie. Hij ziet ook wel dat het Mexicaanse hoger onderwijs zal moeten groeien om aan de nationale vraag te voldoen. Maar de wildgroei aan nieuwe, private instituten is hem een doorn in het oog. "De regelgeving in Mexico voor private hogeronderwijsinstellingen is erg flexibel en tolerant. Maar als er alleen maar nieuwe instituten ontstaan met hoge inschrijfgelden en lage kwaliteit, dan lost dat zeker niet ons tekort op." Terwijl het aantal private instellingen in Mexico explosief groeit, lijken de publieke universiteiten

echter geen structurele uitbreidingsplannen te hebben om het nationale tekort op te vullen. Hoe dat komt? Volgens Morones heeft dit te maken met de groei die de openbare sector in de jaren zeventig heeft doorgemaakt. "De openbare instellingen zijn toen in korte tijd enorm uitgebreid. Vanaf de jaren negentig zijn we ons meer gaan concentreren op de kwaliteit van ons openbare hoger onderwijs. Daar zijn we eigenlijk nog volop mee bezig."

Niet wegsturen

Buitenlandse instellingen staan klaar om het overschot aan Mexicaanse studenten op te vangen. Is internationalisering een oplossing voor het Mexicaanse tekort? Morones' antwoord is stellig. "Nee. Wij lossen ons tekort aan studieplaatsen niet op door studenten naar het buitenland te sturen." Er zijn genoeg Mexicaanse studenten die voor één of twee semesters naar het buitenland willen, vertelt hij. En deze stroom kan groeien als er meer en betere uitwisselingsprogramma's komen. Maar studenten die naar het buitenland vertrekken voor een volledige studie en dus geen aanspraak maken op het Mexicaanse aanbod, zijn er maar weinig. "Dat zijn studenten die de financiële mogelijkheden hebben om naar het buitenland te gaan. Of die op basis van hun kwaliteiten een internationale beurs in de wacht hebben gesleept. Op het totale aantal Mexicaanse studenten is dit deel zo klein, dat het nooit de oplossing kan zijn voor ons nationale tekort."

Niet allemaal rijkelui kinderen

Nederland ontvangt jaarlijks niet veel meer dan tweehonderd Mexicaanse studenten en kijkt dus met grote interesse naar de ruim 12.000 studenten die jaarlijks naar de VS vertrekken. Is het realistisch dat

"Het blijft nog een uitdaging om buitenlandse studenten naar Mexico te krijgen"

van Nederland zijn'

Nederland iets van deze stroom naar Amerika kan afsnoepen?

Op sommige punten valt geen winst te boeken, denkt Morones. Hij somt op: de economische banden tussen Mexico en de VS, het feit dat er al twintig miljoen Mexicanen in de VS wonen, en het gegeven dat een Amerikaanse graad meer bekendheid geniet in Mexico. Volgens hem heeft de keuze voor de VS soms ook, heel eenvoudig, te maken met de kosten voor levensonderhoud. “De Conacyt, de belangrijkste beursverstrekker, geeft jaarlijks ongeveer 1.200 studiebeurzen aan Mexicanen om in de VS te studeren. De rest zit daar geheel op eigen kosten. Dat zijn echt niet allemaal rijkeluis kinderen; ze kunnen in de VS studeren omdat ze er familie of kennissen hebben. Als Nederland duidelijk kan maken dat de kosten van levensonderhoud samen met de studiekosten gemiddeld lager kunnen zijn dan in de VS, dan heeft het daarmee een belangrijke troef in handen.” Wat Nederland ook aantrekkelijk kan maken, zijn volgens Morones het Engelstalige studieaanbod en de kwaliteit van het onderwijs. “Die zaken zijn nog onvoldoende bekend in Mexico.”

Stroomlijning

Een ander nadeel is dat Mexicanen over het algemeen onbekend zijn met de verschillende graden in de Europese landen, weet Morones. Daardoor is de onderlinge erkenning van graden soms moeilijk, vooral op masterniveau. Hij geeft een voorbeeld: “Als iemand in Spanje een master heeft gevolgd van negen maanden, dan is de kans groot dat de behaalde graad in Mexico niet wordt erkend. Dat komt doordat de

duur van een studie in Mexico een van de criteria is die – misschien te zwaar – meewegen in de beoordeling. Op grond van studieduur staat het Amerikaanse systeem dan ook dichterbij het Mexicaanse.”

Of een stroomlijning binnen Europa als gevolg van het Bologna proces hierin verandering brengt, wil hij nog even afwachten. “Het is in ieder geval een ontwikkeling die wij als ANUIES op de voet volgen. Het proces zou er in de toekomst wellicht toe kunnen bijdragen dat wij flexibeler omgaan met de erkenning van Europese graden.”

Gelijkwaardige uitwisseling

Hoe belangrijk is het eigenlijk voor Mexicaanse instellingen om buitenlandse studenten aan te trekken? Volgens Morones ziet de ANUIES graag meer buitenlanders in uitwisselingsverband naar Mexico komen. Want voor iedere buitenlander die komt, kan er weer een Mexicaan (gratis) de grens over. “Helaas zien we veel meer Mexicanen gaan dan buitenlanders komen. Sommige instellingen zijn actief met het opzetten en uitbreiden van uitwisselingsprogramma's voor hun studenten. En er zijn ook Europese programma's die de mogelijkheden tot uitwisseling bevorderen. Maar uiteindelijk staat of valt een gelijkwaardige uitwisseling met het aantal buitenlanders dat naar Mexico wil komen. Voorlopig blijft het een uitdaging om buitenlandse studenten naar Mexico te krijgen, ook Europeanen. Zeker als zij binnen hun eigen continent al kunnen kiezen voor aantrekkelijke uitwisselingsprogramma's zoals Erasmus.”

ROB BURKHARD

EUROPOSGRADOS 2007 IN MEXICO

In maart 2007 organiseren Edufrance, DAAD en het NESO-kantoor in Mexico opnieuw de onderwijsbeurs Europosgrados. Deze zal plaatsvinden in Mexico-Stad en in Monterrey. “De Europosgrados is de grootste en belangrijkste beurs in Mexico voor Europese instellingen”, vertelt Maureen van der Meché,

NESO-directeur voor Mexico. “Het is een beurs die exclusief is gericht op postgraduele opleidingen en op Europa. Daardoor hebben we een specifieke doelgroep en komen we niet terecht in de bonte mengeling van taalcursussen en wereldwijde instellingen die je op sommige andere beurzen tegenkomt.”

Vorig jaar bezochten ruim 10.000 bezoekers deze tweedaagse beurs in Mexico-Stad en kwamen ruim 1.300 mensen naar de eendaagse beurs in Monterrey. “De respons was groot”, aldus Van der Meché. “En dit jaar kunnen we nog extra effect creëren omdat we, voorafgaand aan de beurs, vanuit Mexico zelf via radio en

televisie het Nederlandse hoger onderwijs onder de aandacht kunnen brengen.” De beurs is op 24 en 25 maart in Mexico-Stad, en op 28 maart in Monterrey. Meer informatie op www.europosgrados.com of via mvandermeche@nesomexico.com. (RB)

Studenten runnen weeshuis

Universidad La Salle in Mexico-Stad pakt de uitwisseling van studenten origineel aan. De universiteit biedt zich aan als makelaar in veldwerk- en stageplaatsen en speelt zo handig in op de vraag uit Europa.

Het is een van de oudere particuliere universiteiten in Mexico-Stad: Universidad La Salle. Een instelling die van oudsher sterk gericht is op internationale samenwerking. Directeur van het internationale centrum van deze universiteit is Joan Landeros. Ze krijgt vaak vragen uit Europa over het verschil tussen particuliere en openbare universiteiten. Dan houdt ze het er maar op dat particuliere instellingen vaak kleiner zijn en daardoor wat flexibeler. "Een kleine particuliere instelling kan makkelijker haar aanbod aanpassen aan de specifieke vraag van een buitenlandse partner, dan bijvoorbeeld een onderwijsreus als de UNAM met zijn 300.000 studenten."

Zelf maakt Landeros bij internationale samenwerking gretig gebruik van de flexibiliteit die haar instelling kan bieden: "Want dan hoeft die samenwerking zich niet te beperken tot het één op één uitwisselen van studenten. Soms kun je appels ook voor peren ruilen."

Wat ze daarmee bedoelt? Door de jaren heen heeft Landeros creatief gezocht naar uitwisselingsmogelijkheden. "Wij weten dat Europese studenten vaak op zoek zijn naar sociale stages of veldwerkervaring in het buitenland. Dat is iets wat wij kunnen bieden."

Doordat in Mexico iedere student verplicht is om 480 uur sociaal werk te verrichten tijdens zijn studie, hebben veel instellingen voor hoger onderwijs toegang tot een uitgebreid netwerk van sociale projecten

Joan Landeros

Foto: Rob Burkhard

en veldwerkplaatsen. Dat geldt ook voor Universidad La Salle.

Ontwikkelingsland

Landeros: "Wij hebben door het hele land projecten, maar ook hier in de stad zelf. Aan de oostkant van Mexico-Stad hebben wij bijvoorbeeld een weeshuis voor 150 jongens. Dat project wordt gerund door vrijwilligers; voor een deel zijn dat buitenlandse studenten. In ruil voor deze ervaringsplaatsen kunnen sommigen van onze studenten een semester studeren aan het partnerinstituut in het buitenland, zonder collegegeld te betalen. Als wij bijvoorbeeld twee architectuurstudenten naar een universiteit in Europa sturen, kan het best zijn dat wij in ruil daarvoor twee medisch studenten ontvangen die bij ons geen lessen volgen, maar ergens in Mexico veldwerk gaan doen."

Het is een voorbeeld van de manier waarop Landeros probeert uitwisseling voor beide partijen interessant te maken. "In veel opzichten is Mexico nog een ontwikkelingsland", zegt Landeros. "Misschien dat buitenlandse studenten en docenten niet geneigd zijn in Mexico vakken te komen volgen. Maar werkervaring in een ontwikkelingsland is iets wat ze thuis niet kunnen vinden."

ROB BURKHARD

NIEUW NESO-KANTOOR IN STAD MET 'HOGE STUDENTDICHTHEID'

Standplaats Mexico-Stad

Mexico heeft genoeg studenten die zich een buitenlandse studie kunnen veroorloven, verwacht Maureen van der Meché, directeur van het nieuwe NESO-kantoor in dat land. Maar de Duitse internationaliseringsclub die er al zes jaar zit, tempert al te hoge verwachtingen.

Mexico-Stad, Homero nummer 407. Het is een doordeweekse avond en de meeste verdiepingen in het kantoorpand zijn allang verlaten. Maar op de bovenste etage bekijkt Maureen van der Meché nog even hoe de inrichting van het jongste *Netherlands Education Support Office* (NESO) vordert. Van der Meché is sinds kort NESO-directeur voor Mexico. Drie maanden geleden kwam zij aan in de stad. Sindsdien heeft ze woonruimte en een kantoorpand gevonden en drie collega's aangesteld. Voor februari 2007 zal het kantoor officieel worden geopend. Intussen draait de organisatie al op volle toeren; er worden contacten gelegd en ruchtbaarheid wordt gegeven aan de komst van een vertegenwoordiger van het Nederlandse hoger onderwijs. Met succes, want veel instanties die in Mexico bij internationalisering zijn betrokken, weten al van de komst van de NESO.

Inkomensverschillen

Waarom eigenlijk een NESO-kantoor in Mexico? Daar zijn verschillende redenen voor, vertelt Van der Meché. "Een belangrijk gegeven is dat er ontzettend veel studenten zijn in Mexico en dat het er alleen maar meer worden. Ik denk ook dat er genoeg Mexicanen zijn die zich een studie in het buitenland kunnen veroorloven. En ondanks het feit dat de kwaliteit van het onderwijs zeer wisselend is in Mexico, zijn er meer dan genoeg instellingen van hoge kwaliteit, waarmee we verwachten goed te kunnen samenwerken." Van der Meché weet dat de meeste families in Mexico

er alles aan doen om hun kinderen te laten studeren. "Door de enorme inkomensverschillen beseft iedere Mexicaan dat studeren een waardevol goed is. En dat geldt helemaal voor een studie in het buitenland. Mexicanen hebben daardoor de vereiste werkmentaliteit om een buitenlandse studie goed af te ronden." Heel even speelde nog de vraag of het NESO-kantoor niet in een andere stad moest worden gevestigd. Steden als Monterrey en Guadalajara kennen een relatief welgestelde bevolking en een hoge studentdichtheid. Maar Mexico-Stad won het pleit. "Onze belangrijke Mexicaanse partnerorganisaties zitten in de hoofdstad", licht Van der Meché dit besluit toe. "Alle gerenommeerde instellingen voor hoger onderwijs hebben vestigingen en campussen in de hoofdstad en rondom Mexico-Stad liggen veel andere studentensteden. Maar het belangrijkste is misschien nog wel de hoge dichtheid aan studenten. In vergelijking met andere steden kent Mexico-Stad het hoogste percentage studenten in de leeftijd van twintig tot 24."

Duitse ervaring

Britse en Duitse collegaorganisaties hebben ooit hetzelfde besluit genomen en zitten al langer in de hoofdstad. Arnold Spitta, directeur van de Duitse internationaliseringsorganisatie DAAD, is blij met de opening van het NESO-kantoor. Nee, hij ziet de komst van de Nederlanders niet als concurrentie, maar juist als een mogelijkheid om Europa sterker als eenheid te promoten.

Maureen van der Meché:
"De meeste families
doen er alles aan om hun
kinderen te laten studeren."

Foto: Rob Burkhard

Spitta kan de goede werkhouding van Mexicaanse studenten bevestigen en weet dat ze zich gemakkelijk aanpassen in het buitenland. De kwaliteit van Mexicaanse instellingen vindt hij over het algemeen hoog, hoewel het altijd nodig blijft die kwaliteit goed te onderzoeken. Instanties zoals de belangrijkste beurzenverstrekker Conacyt kunnen hierbij helpen. "Conacyt publiceert op zijn website bijvoorbeeld het *Padrón Nacional de Posgrado*, een lijst van Mexicaanse postgraduele opleidingen die aan bepaalde kwaliteitseisen voldoen. Voor ons is die lijst heel bruikbaar."

De verwachte explosieve groei van de studentenbevolking in Mexico wil hij wel relativeren. "Ja, er zijn heel veel studenten in Mexico, en dat worden er nog meer. Maar de groei zal afvlakken. Dat zien we al bij het basisonderwijs. Dat neemt overigens niet weg dat er meer dan genoeg studenten overblijven om in Europa te gaan studeren."

Gratis taalcursussen

Sinds zijn komst in Mexico-Stad, zes jaar geleden, wist de DAAD het aantal Mexicanen dat in Duitsland studeert te verdubbelen van vijfhonderd tot duizend. In absolute aantallen is dat niet zoveel. Ook voor de nabije toekomst verwacht Spitta geen explosieve toename van het aantal Mexicanen die voor Duitsland kiezen.

Dit ondanks een overeenkomst die de DAAD heeft gesloten met Conacyt. "Als wij het contract letterlijk interpreteren, zouden er nu jaarlijks 150 studenten met een beurs van Conacyt naar Duitsland kunnen komen voor een postgraduele opleiding.

Maar 150 studenten die én voor zo'n beurs in aanmerking komen, én naar Duitsland willen, die zijn helemaal niet te vinden!" Spitta zet daarom nu in op een gestage, constante groei. Kan de Duitse ervaring van waarde zijn voor de NESO? Voor de Nederlandse organisatie heeft Spitta het volgende advies: "Probeer ervoor te zorgen dat je wat te bieden

hebt. Dan kun je als land zelfstandig onderhandelingen voeren en kom je niet in het bakje 'overig' of 'Europa' terecht." Hij noemt de overeenkomst tussen Duitsland en Conacyt als voorbeeld. "Zij verstrekken de studiebeurzen en betalen het 'normale' collegegeld aan de Duitse instellingen. Wij zorgen voor gratis taalcursussen en voor een sociale gezondheidsverzekering."

Overigens geldt het advies van Spitta net zo goed voor instellingen die rechtstreeks onderhandelingen willen beginnen met Conacyt of met Mexicaanse instellingen. "Zorg ervoor dat je voldoende te bieden hebt. Tien procent korting op de inschrijvingsgelden is niet genoeg."

ROB BURKHARD

*"Mexicanen hebben
de mentaliteit om een
buitenlandse studie
af te ronden"*

‘We voelen ons hier erg

Studeren in de grootste stad ter wereld is anders dan Peggy Bessems en Thomas Wilson hadden verwacht. Maar na twee maanden zijn ze helemaal gevallen voor Mexico. Het lesprogramma is zwaar, maar: “Mexicanen zijn behulpzaam en superrelaxt.”

Een kleine campus met palmbomen, colleges met meestal niet meer dan dertig studenten en professoren die je bij je voornaam kennen. Voor Peggy Bessems en Thomas Wilson, afkomstig van de Universiteit van Tilburg, was het even omschakelen.

De anonimiteit van de grote collegezalen in Tilburg ruilden ze in voor kleine zaaltjes waar je je niet kunt verschuilen en waar je voortdurend moet opletten.

Peggy en Thomas doen International Business in Tilburg en studeren nu een semester aan het Instituto Tecnológico Autónomo de México, beter bekend als ITAM. Het is een middelgrote, particuliere universiteit in het zuiden van Mexico-Stad, waar internationalisering hoog op de agenda staat. In 2005 stuurde het instituut ongeveer 140 studenten naar het buitenland en ontving er een gelijk aantal buitenlandse studenten voor terug, hoofdzakelijk op basis van uitwisselingsovereenkomsten.

Er zijn twee campussen in de stad. Thomas en Peggy studeren op de campus Rio Hondo.

*Peggy Bessems
en Thomas Wilson:
tequila drinken
met monteurs*

Foto: Rob Burkhard

welkom'

Voor de ingang staan tientallen studenten en een aantal professoren bij elkaar. Er wordt gepraat, gezoend, handen worden geschud. Languit voor de hoofdingang ligt een grote, grijze hond. "Dat is de universiteitshond", vertelt Peggy, "Hij ligt hier altijd en iedereen is eraan gewend." Deze scène tekent de sfeer op de campus: ongecompliceerd en persoonlijk. Peggy vindt het er niet alleen gezellig, maar voelt zich ook erg welkom. "Mensen zijn geïnteresseerd in wie je bent en doen alles om je te helpen. Het is hier heel anders voor ons dan voor buitenlandse studenten in Nederland, denk ik."

Een stuk schoolser

Is er dan niets wat tegenvalt? "Jawel hoor", zegt Thomas. "Het programma is behoorlijk zwaar en vermoeiend. We hebben hier veel lesuren en er wordt altijd genoteerd of je wel of niet aanwezig bent. Bij sommige vakken mag je niet eens examen doen als je te vaak afwezig bent geweest. Het is gewoon een stuk schoolser." Wat Peggy een nadeel vindt is dat sommige colleges om zeven uur 's ochtends beginnen. "Dat is hier heel normaal. En vaak heb je dan ook nog eens avondlessen, soms tot tien uur 's avonds!"

Ze hadden aanvankelijk ook moeite met het Spaans. "Ik verstond er geen woord van", zegt Peggy. Ook Thomas geeft toe dat hij in het begin na de colleges vaak nog even een Mexicaanse medestudent aan zijn jasje trok om na te vragen waar het precies over ging. Gelukkig gaat dat nu veel beter. De medestudenten blijken erg behulpzaam en ook de docenten houden er rekening mee.

De beoordeling valt trouwens niet tegen in Mexico. Peggy: "Er worden hier gemakkelijk tien en negens gegeven. Dat is echt anders dan in Nederland waar ze al zuinig zijn met een acht. Af en toe is het best verwarrend om in te schatten waar je nou staat."

Maar cijfers vinden ze niet het belangrijkste.

Thomas: "Eerlijk gezegd ben ik niet naar Mexico gekomen om hier de beste student te zijn, al wil ik wel alle tentamens halen. Maar ik wil ook wat van

het land en de stad meemaken. Dat is net zo belangrijk." Peggy beaamt dit. "We zijn hier voor het totale pakket en daar hoort ook je sociale leven bij."

Met dat sociale leven zit het wel goed. Dat blijkt al op weg naar het studentenhuis waar Peggy en Thomas wonen. De monteurs die hun werkplaats hebben naast het studentenhuis begroeten ze hartelijk en bieden ze zelfs een glaasje tequila aan. "Soms komen ze bij ons in huis garnalen koken voor iedereen", vertelt Peggy. Ook in het studentenhuis zelf is de sfeer sociaal. Er zijn in totaal twaalf kamers, die bewoond worden door studenten uit onder andere Argentinië, Duitsland, Kroatië en de Verenigde Staten.

Een steile trap leidt naar het platte dak van het studentenhuis, waar Thomas woont in een klein, maar volledig ingericht appartement. Hij stelt tevreden: "Zo heb je tenminste een beetje privacy." Vanaf het dak kijken Peggy en Thomas uit over hun wijk in

Mexico-Stad. "Je woont in de grootste stad ter wereld, maar eigenlijk merk je dat helemaal niet", concludeert Peggy. Met de onveiligheid viel het allemaal nog wel mee, dachten ze. Totdat een van hun huisgenoten werd overvallen.

Thomas: "Hij ging 's avonds geld pinnen, niet zo slim natuurlijk. Maar toch heeft het ons weer wakker geschud. Je beseft dan dat je in een stad woont met grote verschillen tussen arm en rijk."

Geen rooie cent

In hun dagelijks leven aan de universiteit merken ze niet zo veel van die inkomensverschillen, realiseren ze zich. "Het collegegeld voor Mexicanen bedraagt wel 9.000 dollar per jaar", weet Thomas, "dus dat is zeker niet voor iedere Mexicaan weggelegd." Toch gaat het Peggy te ver om ITAM af te schilderen als een privé-universiteit voor rijkelui. "Sommige studenten hebben een vette BMW, dat klopt. Maar er zijn net zo veel studenten die erbij moeten werken. En van sommige studenten weet je dat ze echt geen rooie cent hebben, maar dat hun familie alles bij elkaar heeft gelegd voor deze investering."

ROB BURKHARD

"'s Avonds geld pinnen is ook niet zo slim"

José Luis Palacio Prieto

Foto: Rob Burkhard

Persoonlijk contact als basis

De hogeronderwijsamenwerking tussen Nederland en Mexico is op nationaal niveau nog pril. Maar op instellingsniveau bestaan al wel hechte contacten.

Zo heeft het ITC in Enschede een speciale band met de grootste universiteit van Mexico.

José Luis Palacio Prieto is directeur postgraduele opleidingen aan de UNAM, de grootste universiteit van Latijns-Amerika. Maar hij is ook de verpersoonlijking van de nauwe band tussen het International Institute for Geo-Information Science and Earth Observation (ITC) in Enschede en de Universidad Nacional Autónoma de México (UNAM). Hij legde hij de basis voor de huidige samenwerking tussen deze instellingen.

Sinds 1987 werkte Palacio drie keer voor langere tijd in Nederland, steeds aan het ITC. Zo kreeg hij de kans hier een duurzaam netwerk op te bouwen. Eerst waren het informele, persoonlijke contacten. Later ook officiële overeenkomsten. Kort geleden nog tekende de UNAM een officiële uitwisselingsovereenkomst met de Universiteit van Amsterdam en de Rijksuniversiteit Groningen. Maar de ambities van Palacio gaan verder. "Wat wij willen bereiken is dat studentenuitwisseling meer in het kader van concrete en langlopende wetenschappelijke projecten wordt ingezet."

Veldwerk in Mexico

Palacio, van huis uit geograaf, was jarenlang directeur van het Instituut voor Geografie, een van de vele onderzoekscentra van de UNAM. Van daaruit kon hij de samenwerking met het ITC verder ontwikkelen en inmiddels is er zelfs een gezamenlijk masterprogramma. Nederlandse studenten gaan voor veldwerk naar Mexico en Mexicanen volgen een

deel van hun training in Nederland. "We zijn daar erg tevreden over", vertelt Palacio. "Het kan de basis vormen voor gezamenlijke, concrete wetenschappelijke onderzoeksprojecten. We hebben al een aantal projecten waar we fondsen voor proberen te krijgen. Het belangrijkste is natuurlijk dat UNAM en ITC van elkaar kunnen leren."

UNAM en ITC werken op basis van gelijkwaardigheid samen, benadrukt Palacio. Uit eigen ervaring weet hij hoe belangrijk persoonlijke contacten daarbij zijn. "Een goede samenwerking ontstaat bijna altijd door persoonlijke contacten. Het kan nooit van bovenaf worden opgelegd. Pas als onderzoekers en docenten elkaar kennen en een gemeenschappelijk belang hebben, kan er echt worden samengewerkt."

Er is zelfs al een gezamenlijk masterprogramma

Alumni

Verwacht hij dat een NESO-kantoor de internationale samenwerking verder kan helpen? "Ik hoop van wel, want wij willen ook graag met andere instituten in Nederland samenwerken. Ik denk dat een NESO-kantoor de juiste mensen bij elkaar kan helpen brengen." Ook alumni kunnen belangrijk zijn, denkt hij. "Probeer zo veel mogelijk te doen met Mexicanen die in Nederland zijn geweest. Er is geen betere manier om uitwisseling en samenwerking te promoten."

ROB BURKHARD

Michel Chain vond
Groningen zó klein, dat hij
er zich soms gevangen voelde

‘Nederlanders werken veel gestructureerder dan Mexicanen’

Foto's: Rob Burkhard

De Mexicaan Michel Chain studeerde acht maanden international business in Groningen. Nu aast hij op een managerspositie op het Mexicaanse ministerie van landbouw.

Om 3 uur 's middags is het druk in restaurant Italianni's in Plaza Universidad, een van de vele grote winkelcentra van Mexico-Stad. Voor veel Mexicanen begint op dit tijdstip hun lunchpauze. Maar liefst twee uur trekken ze daar meestal voor uit, want er moet gegeten worden en wel zo goed mogelijk. Voor Michel Chain is dat niet anders. Een gemiddelde werkdag begint voor hem om negen uur 's ochtends en eindigt officieel om zeven uur. "In de praktijk is dat dus gewoon negen uur," lacht hij. "Wij zijn wat minder aan onze vrije tijd gehecht dan Nederlanders." Zijn kennis over Nederland deed Michel nog niet zo

lang geleden op aan de Rijksuniversiteit Groningen. Als onderdeel van een gecombineerd masterprogramma international business verbleef hij vijf maanden in Schotland en acht maanden in Nederland. Hij had heel bewust voor het noorden van Europa gekozen. De VS of Frankrijk waren andere opties, maar Michel wilde vooral zien hoe hij zichzelf zou redden in een vreemd land. Frankrijk voldeed niet aan zijn omschrijving van vreemd. Michel: "Te Latijns, te veel overeenkomsten met Mexico." En de VS waren al helemaal dicht bij huis, letterlijk en figuurlijk. "Mexicanen kennen de Amerikaanse cultuur, de actualiteit. Eigenlijk zijn de VS helemaal geen buitenland voor ons."

Liberale tolerantie

Nederland klonk Michel meer in de oren als het 'echte' buitenland. Hier zou alles anders zijn. Hier zou hij zichzelf kunnen oefenen in het omgaan met moeilijke cultuurverschillen. De verwachte en misschien ook wel gezochte cultuurschok bleef echter uit. De aanpassing in Nederland ging hem erg gemak-

kelijk af, herinnert Michel zich. “Maar ja”, geeft hij toe, “ik heb vroeger in Mexico op een Duitse school gezeten. Daardoor heb ik van jongsaf aan contact gehad met leerlingen van Duitse en Europese komaf.”

Wat ook meespeelt is dat hij uit Mexico-Stad komt, denkt hij. “Mexico-Stad is een stad van uitersten. We hebben onze katholieke conservatieve kanten, maar veel van de liberale tolerantie waar Nederland zo beroemd om is, vind je ook terug in Mexico-Stad. Het is niet één stad. Het zijn meerdere steden in elkaar. Het is een plaats waarin je echt alles kunt vinden.”

De overgang van een stad met 20 miljoen inwoners naar Groningen kwam nog het meest in de buurt van een schok. “Ik voelde me af en toe echt gevangen. Niet omdat Groningen niet leuk was, maar omdat het zo klein is. En omdat alle winkels op zondag dicht waren.” Met een glimlach herinnert hij zich hoe hij in Nederland een buddy kreeg toegewezen. “Ze moest mij wegwijs maken in Groningen. ‘Het zal wel wennen zijn hè, in zo’n grote stad als Groningen?’, vroeg ze. Ze wist dat ik uit Mexico-Stad kwam, daarom heb ik maar net gedaan alsof ik het niet hoorde.”

De cultuurschok mag dan zijn uitgebleven, door zijn verblijf in Nederland leerde Michel wel degelijk om nog makkelijker om te gaan met mensen die een heel andere achtergrond hebben. “Dat is een van de verschillen met studeren in de VS”, vindt hij. Hij

“Ik hoopte op een cultuurschok, maar die bleef uit”

generaliseert niet graag, maar toch: “Europeanen zijn zo gewend met verschillende culturen om te gaan. Gewoon al vanwege de geografische situatie. Amerikanen zijn eerder verbaasd als iemand het anders ziet dan zij. Dat verschil in houding merk je zelfs aan Mexicanen die in de VS hebben gestudeerd.”

Echte manager

Momenteel werkt Michel bij een onderdeel van het Mexicaanse ministerie van landbouw. Daar is hij sinds begin dit jaar adviseur. “De verbetering van alle processen van landbouwproductie tot de consumptie”, zo omschrijft hij zijn werkterrein. In zijn huidige werk levert zijn buitenlandse masterstudie nauwelijks meerwaarde op. “Dit werk had ik ook kunnen doen met alleen mijn Mexicaanse bacheloropleiding.” Voor de volgende fase is zijn buitenlandse ervaring echter essentieel. Michel steekt zijn ambitie niet onder stoelen of banken. “Ik zit nu in een soort middle-managementpositie. Maar ik hoop dat het niet al te lang duurt voordat ik een echte managementpositie krijg. Dan zal ik ook meer hebben aan de vaardigheden die ik onder meer in Europa heb opgedaan.”

Een van de punten die Michel specifiek in Nederland denkt te hebben verbeterd, is zijn systematische werkstijl. “Mexicanen zijn erg van de improvisatie. Er is een probleem, we lossen het op, en vervolgens vergeten we het weer. Het liefst zo snel mogelijk.” Nederlanders daarentegen zijn veel gestructureerder, weet hij nu. “In Nederland wordt verwacht dat je volgens een bepaalde methodiek werkt. En zo niet, dat je dan in ieder geval je werkwijze en oplossingen vastlegt, zodat een ander er ook wat aan kan hebben. Voor een goede manager is het natuurlijk een vrij essentiële eigenschap om je kennis en werkmethode goed over te dragen.”

Zo snel als het restaurant is volgelopen, zo snel stroomt het ook weer leeg. Er zijn twee uur verstreken en op het tijdstip dat Nederlanders over het algemeen naar huis gaan, gaat Mexico nog even door met werken. Ook Michel moet zich verontschuldigen. Een goede manager komt graag op tijd.

ROB BURKHARD

‘Meer dan kaas verkopen’

Een beurzenprogramma kan NESO Mexico helaas niet bieden. Maar het nieuwe kantoor kan wel onderwijspartijen bij elkaar brengen, verwacht de Nederlandse ambassadeur in Mexico.

Jan-Jaap van de Velde

Foto: Rob Burkhard

“De BV Nederland in Mexico promoten”, zo omschrijft ambassadeur Jan-Jaap van de Velde zijn taak in het kort. Over zijn gastland is hij enthousiast en optimistisch: “Mexico is een land van kansen. De nabijheid van de VS heeft altijd voor dynamiek gezorgd waardoor dit land zich voor Latijns-Amerikaanse begrippen behoorlijk heeft ontwikkeld. Mexicanen zijn goed opgeleid, spreken Engels op hoog niveau en ze werken veel harder dan wij in Europa geneigd zijn te denken.” Dat Nederland in economisch opzicht veel ziet in Mexico, blijkt wel uit het feit dat het er de op één na grootste Europese investeerder is. Maar ook op het gebied van hoger onderwijs liggen er kansen, denkt Van de Velde. “Natuurlijk is het vanzelfsprekend onder Mexicanen om in de VS te willen studeren. Maar langzamerhand zie ik ook een groeiende belangstelling voor andere landen.” Volgens hem is dat momenteel een algemene tendens in Mexico. “De nieuwe president, Calderón, zegt dat hij naast de aloude relatie met de VS ook graag goede relaties ziet ontstaan met andere landen. Het is aan Nederland om daarop in te springen.” Over de fysieke aanwezigheid van een NESO-kantoor in Mexico-Stad is Van de Velde opgetogen: “Want hier heeft samenwerking alles te maken met de tijd die je steekt in het persoonlijke contact.

“Met een NESO-kantoor tonen we dat we Mexico de moeite waard vinden”

Nederlanders komen graag snel to the point, maar Mexicanen willen eerst weten wie je bent en verwachten dat je belangstelling toont voor hen en hun achtergrond.”

Lege handen

De opening van een NESO-kantoor in Mexico-Stad laat zien dat wij Mexico de moeite waard vinden, stelt de ambassadeur. “En dat kan alleen maar helpen bij het leggen van contacten voor Nederlandse instellingen.”

Het is echter geen makkelijke taak die de NESO heeft, vindt hij. Dat komt doordat de organisatie zelf niet concreet iets in de aanbieding heeft. “Zodra er sprake is van onderhandelingen, staat de NESO in feite met lege handen. Zij kunnen niet een beurzenprogramma of iets dergelijks tevoorschijn toveren.”

De belangrijkste functie voor de NESO ligt volgens de ambassadeur dan ook in het bij elkaar brengen van verschillende onderwijspartijen. En in het informeren over de mogelijkheden die het Nederlandse hoger onderwijs biedt. Anders gezegd: “Laat zien dat we meer dan alleen kaas verkopen.”

ROB BURKHARD

‘Ik vind
globalisering
niet beangstigend’

Karin Kienhuis (21) studeert aan de Hogere Europese Beroepen Opleiding van Hogeschool Zuyd.

In februari vertrekt ze naar India voor een stage bij een ontwikkelingsproject. Die ervaring zou best eens grote invloed op haar toekomst kunnen hebben, denkt ze.

“Ik heb altijd interesse gehad voor reizen, in andere culturen. Daarom studeerde ik eerder Chinees aan de hogeschool, maar dat ging me toch te veel over één land, één cultuur, één taal. Toen ben ik overgestapt naar de Hogere Europese Beroepen Opleiding (Hebo) omdat die breder is en je twee keer naar het buitenland gaat. Dat wilde ik, want je weet maar nooit of je na je studie nog aan reizen toekomt.

Ik zit nu in mijn vierde jaar en pas de laatste tijd denk ik na over een baan. Het moet iets zijn in de sfeer van politiek en mensenrechten, ontwikkelingssamenwerking en armoedebestrijding. Mijn scriptie gaat over de vraag hoe efficiënt de ontwikkelingshulp vanuit de EU verloopt. Daar sluit die stage in India goed bij aan. Ik ga er onderzoeken wat de rol van de overheid is in rehabilitatieprogramma's voor gehandicapte kinderen. Ik heb wel ideeën over wat me te wachten staat, maar de realiteit is toch altijd anders. Ik weet niet of ik in de Derde Wereld zou willen werken, maar dat die ervaring een impact gaat hebben op mijn toekomst, dat denk ik wel.

Onwetendheid

Dit jaar was ik een halfjaar in Zweden voor een cursus over *peace and security in a global area*. Het begrip *human security* stond daar centraal. Ik heb

geleerd dat je dat veel breder moet zien dan alleen in verband met directe dreigingen als oorlog en terrorisme. Zoiets als het broeikaseffect vormt ook een bedreiging.

Globalisering en internationalisering zijn niet tegen te houden, maar veel mensen vinden het beangstigend.

Ik niet, ik vind het juist wel interessant. Je leert van elkaar, van andere culturen en landen, van de fouten en de goede dingen. Daarom is internationalisering van het onderwijs ook belangrijk. Het onderwijs moet er in ieder geval aandacht aan besteden. Het is niet voor iedereen nodig om daadwerkelijk een tijd in het buitenland te zitten, dat hangt een beetje van je studie af. Natuurlijk wel als je voor de EU wilt gaan werken en deze studie doet, maar als je maatschappelijk werk doet, dan hoeft dat niet zo. Of nog niet.

Het is wel belangrijk dat er meer aandacht voor internationale kwesties in het onderwijs komt. Dat Nederland de EU-grondwet heeft afgewezen heeft alles te maken met onwetendheid, denk ik. De mensen zijn bang dat de verschillen verdwijnen. Eerst de eigen munt, dan de taal en de cultuur en daarmee de identiteit. Waar die grondwet over ging, daar hadden ze geen idee van.”

WAMMES BOS

‘BOLOGNA’ EN ‘LISSABON’ ZIJN

VEEL INGRIJPENDER DAN GATS

Angst voor buitenlands onderwijs blijkt prematuur

Door het General Agreement on Trade and Services (GATS) zou de overheid haar greep op het hoger onderwijs verliezen, vreesde Nederland enige jaren terug. De Tsjech Ales Vlk onderzocht of die vrees gegrond was.

Al zo'n veertig jaar is de invloed van nationale overheden op het onderwijs aan het afbrokkelen. Niet veel Nederlanders hebben van die ontwikkeling wakker gelegen. In 1994, bij de eerste onderhandelingsronde van het *General Agreement on Trade and Services* (GATS) van de wereldhandelsorganisatie WTO, beloofden veel landen hun grenzen open te stellen voor onderwijsaanbieders uit het buitenland. Ook Nederland deed dat. De landen zouden studenten en diploma's van buitenlandse aanbieders hetzelfde behandelen als die van nationale – meestal publieke – instellingen.

Eigen logica

Bijna tien jaar later, bij de tweede onderhandelingsronde van GATS (2000 tot 2004), brak er opeens onrust uit. We vroegen ons plotseling af wat we ons op de hals haalden. Betekende GATS dat een Australische onderwijs-McDonald's hier zonder slag of stoot aan de gang kon? Moesten onze publieke universiteiten en hogescholen daarmee concurreren? Zouden die gedwongen worden hun onderwijs zo goedkoop en populair mogelijk te maken? Zou de Nederlandse overheid straks nog wel een eigen beleid kunnen voeren met betrekking tot prijs, toegankelijkheid en kwaliteit van het hoger onderwijs? Men was bang dat GATS een eigen onverbidelijke logica zou opleggen, die overheden zou dwingen om de binnenlandse wetgeving aan te passen;

dat het internationale handel stimuleerde ten koste van democratie.

De Tsjech Ales Vlk promoveerde dit jaar aan de Universiteit Twente op een onderzoek naar de vraag of GATS inderdaad de grote invloed heeft gehad die velen vreesden. Bij lange na niet, is zijn conclusie. Hij vergeleek de discussies over GATS en de standpunten van *stakeholders* in zijn eigen land met die in Nederland. En hij keek of toezeggingen in GATS-verband leidden tot feitelijke veranderingen in de nationale wetgeving. “De twee landen zijn bijna tegengestelde gevallen”, schrijft hij per e-mail. “In Nederland was er vanaf 2001 een levendige discussie over GATS; in Tsjechië was er geen discussie. Daar was men veel meer bezig met binnenlandse ontwikkelingen. Na de val van het communistische regime moesten universiteiten zo snel mogelijk af van hun verleden. Ze moesten zich ontdoen van politieke aanstellingen, een nieuw financieringsmodel maken en een nieuwe vorm van bestuur zoeken. Nog maar weinig Tsjechen studeren aan een buitenlandse universiteit, of het nu in het buitenland of in Tsjechië is. Daarvoor moet immers worden betaald; de meeste studenten kiezen voor het gratis publieke onderwijs. Buitenlandse aanbieders van hoger onderwijs tonen ook weinig belangstelling voor Tsjechië als markt. Tegelijkertijd heeft Tsjechië nog geen belangstelling om onderwijs te exporteren. Onderwijs wordt niet gezien als een dienst waarvoor betaald wordt.

A L E S V L K

Ales Vlk kwam naar Nederland voor een postdoctorale cursus *International Trade Law* aan de Universiteit van Amsterdam. Daarna deed hij zijn promotieonderzoek in Twente. Hij is nu consultant bij CzechInvest in Praag en houdt zich bezig met de deelname van Tsjechische universiteiten aan Europese programma's voor onderwijs en onderzoek. (DVD)

Foto: Hans Vösersteyn

“In 1994 had Tsjechië zich in GATS-verband alleen opengesteld voor private onderwijsaanbieders van buitenaf, maar juridisch erkende het tot '98 privaat onderwijs helemaal niet. Studenten aan die instellingen kregen geen overheidssteun en hun diploma had binnen Tsjechië geen status. De GATS-toezeggingen hadden dus voor de Tsjechische wetgeving geen enkel effect. In 2004 deed het land geen nieuwe toezeggingen.”

Nederland had in 1994, samen met andere Europese landen, al veel meer toezeggingen gedaan in GATS-verband. “Maar”, schrijft Vlk, “in feite bevestigden die alleen de mogelijkheden die buitenlandse onderwijsaanbieders al hadden op de Nederlandse markt.” Toch kwam in 2001 een discussie op gang, aanvankelijk gevoed door buitenlandse pers en seminars. Nederland had in '94 nog niet toegezegd dat het belemmeringen van kwalificaties en registratie voor buitenlandse aanbieders zou wegnemen. En die toezeggingen moesten er ook niet komen, vonden vooral studenten en de HBO-raad, voordat de gevolgen voor de publieke financiering duidelijker zouden zijn.

Open bestel

Een belangrijk principe van GATS is immers dat een overheid nieuwe aanbieders dezelfde voordelen biedt als bestaande. Dat kon de spoeling wel eens erg dun maken. Uiteindelijk werden ook geen nieuwe toezeggingen gedaan. Nederland sloot zich daarmee aan bij

het standpunt van andere Europese landen.

Vlk: “Maar het interessante is, dat de Nederlandse regering intussen wel experimenteerde met het ‘open bestel’. Daarmee wilde het kwaliteit stimuleren met marktcompetitie. Die introduceerde de overheid dus zélf en ze beperkte met opzet haar eigen invloed of stuurkracht. De argumenten voor het open onderwijsbestel – competitie en liberalisering – zijn precies dezelfde als die voor GATS.”

Bologna

GATS heeft dus weinig directe invloed gehad op de stuurkracht van overheden in heel Europa. Toch is die stuurkracht wel verminderd. Vlk: “In het kader van ‘Bologna’ hebben inmiddels 45 landen het European Credit Transfer System en de bachelor-masterstructuur ingevoerd en hun kwaliteitszorg en accreditatie aangepast. De Europese integratie heeft wel degelijk vaak geleid tot aanpassingen in de wetgeving.” De nationale overheid is volgens Vlk nog altijd de belangrijkste actor die bepaalt hoe het hoger onderwijs in een land eruit moet zien. “Maar ze is allang niet meer de enige.”

DORRIT VAN DALEN

Het proefschrift Higher Education and GATS is verkrijgbaar bij CHEPS, Universiteit Twente.

Zoekmachine bevordert Europese mobiliteit

Een nieuwe, geavanceerde 'mobiliteitswizard' moet het zoeken van een baan of studie in een ander EU-land makkelijker maken. De website voorziet volgens de projectleider in een nijpende behoefte.

Ondanks de open grenzen en de beweging naar één Europese economische ruimte komt er nog heel wat kijken bij studeren of werken over de grens. De – al dan niet tijdelijke – emigrant moet op zoek naar woonruimte en werk, verzekeringen regelen en soms ook de meeneembaarheid van studiefinanciering of pensioen. Een hele klus, zo'n verhuizing, zeker als je van tevoren niet precies weet welke instanties je erbij kunnen helpen. Om die onzekerheid weg te nemen lanceert het Nederlandse Europass-consortium eind december een 'mobiliteitswizard'. De *wizard* is een soort digitale zoekmachine waarmee het plannen van een buitenlands verblijf een stuk eenvoudiger wordt. De webtoepassing, die via www.europass.nl toegan-

kelijk wordt, werkt als een 'linkenbibliotheek'. Na het invullen van zijn zoekvraag ontvangt de bezoeker een aantal verwijzingen naar andere websites met voor hem relevante informatie. Daar zijn vacaturebanken bij, maar ook sites met informatie over woonmogelijkheden en buitenlandse verzekeringen. De nieuwe zoekmachine richt zich op een brede doelgroep. Zowel studenten als mensen die op zoek zijn naar een baan of vrijwilligerswerk kunnen er terecht. De mobiliteitswizard maakt onderdeel uit van het Europass-project, dat sinds een jaar actief is. Het project, een initiatief van de Europese Commissie, moet werknemers en studenten stimuleren om in het buitenland ervaring op te doen. Vorig jaar introduceerde het Nederlandse Europass-consortium hiervoor al het Europese paspoort. Daarmee kunnen Europeanen via een gestandaardiseerd cv hun werkervaring en vaardigheden voor iedereen inzichtelijk maken. Ook de mobiliteitswizard, die door de Nuffic wordt gemaakt, heeft als doel de mobiliteit binnen Europa te vergroten.

Nieuwe stap

Projectleider Aart-Jan van Amerongen denkt dat de nieuwe site voorziet in een nijpende behoefte: "De consortiumpartners horen steeds vaker dat mensen die op internet op zoek zijn naar informatie over een verblijf in het buitenland, door de bomen het bos niet meer zien. Onze website moet een logisch beginpunt worden voor iedereen die vragen heeft over mobiliteit."

Voorlopig is de webtoepassing alleen gericht op Nederlanders die binnen Europa een studie of baan zoeken. Later zal de site zich ook gaan richten op buitenlanders die ambities hebben om naar Nederland te komen. Als het project een succes blijkt, wordt in een laatste fase ook informatie over de werk- en studiemogelijkheden in landen buiten de EU via de wizard oproepbaar. Van Amerongen: "Het Europassproject is de olie in de Europese motor. Het is nu veel gemakkelijker om contact te leggen met een buitenlandse werkgever of onderwijsinstelling. De mobiliteitswizard is hierin weer een nieuwe stap."

JUDITH JANSSEN

Foto: U. Nšilker/Hollandse Hoogte

Academisch tribalisme

De Europese Commissie maakt zich terecht zorgen over het peil van de Europese wetenschappelijke inspanningen. Zij vreest dat het onderzoek aan onze instituten en universiteiten achterop raakt bij dat van de VS en waarschuwt voor de snelle opkomst van India en China.

Door mijn eigen ervaringen bij het International Institute for Asian Studies (IIAS) heb ik de stellige indruk gekregen dat er in ons land inderdaad een hoop verbeterd kan worden op het terrein van wetenschapsstrategie en -organisatie. Een van de opvallendste manco's is de sterke neiging tot parochialisme van de universiteitsmanagers. In plaats van serieus te werken aan coördinatie, centralisatie en distributie van kennis, gedragen zij zich vaak als bestuurders van een voetbalclub uit de tweede divisie. Volgens mij is onderlinge concurrentie in een klein land contra-effectief. Het oude idee van een *Universitas Neerlandica* met een sterke internationale oriëntatie die kan wedijveren met de beste universiteiten wereldwijd, dient te worden heroverwogen.

Om dat te realiseren is moed en ambitie nodig en natuurlijk een wilskrachtige sturende overheid als primaire financier. Het is niet eenvoudig de eigen belangen opzij te zetten en zich op nationaal niveau te organiseren. Daarvoor is een helder model noodzakelijk dat op grond van een sterkte-zwakteanalyse aangeeft waar Nederland wetenschappelijk zal moeten uitblinken en waar de belangrijkste concentraties van kennisproductie gevestigd zullen zijn. Dat alles voorzien van duidelijke investerings-*commitments*. Zo'n visionair model kan alleen worden ontworpen vanuit een mondiaal perspectief: wetenschap beperkt zich niet tot nationale en Europese grenzen.

Wat opgaat voor Nederland geldt mutatis mutandis ook voor Europa. De waarschuwingen van de EC wijzen op een zekere zelfgenoegzaamheid, op gebrek aan ondernemerschap en op de afwezigheid van een werkelijke bereidheid van wetenschappers om over

(paradigmatische en/of nationale, regionale) grenzen heen te stappen. Zoiets breekt Europa met zijn vaak fragmentarische wetenschapsinfrastructuur en neiging tot egaliserende overbureaucratisering op den duur op. Het idee van de EC om een netwerk van onderzoeksinstituten op te zetten (Het *European Institute of Technology*) is goed, maar alleen als Europa het heersende academisch tribalisme kan doorbreken. Geen eenvoudige opgave. Nadelen van het voorstel zijn het primair technologische en op toepassing

gerichte karakter, de geringe aandacht voor de humaniora en sociale wetenschappen en de defensieve opzet: versterken van het Europese wetenschapspotentieel moet juist gebeuren door nauwe samenwerking met Amerikaanse en Aziatische instellingen en individuen. Het IIAS heeft daar met zijn secretariaat van de *International Convention of Asia Scholars* (ICAS) stimulerende ervaringen mee opgedaan. Vanuit het nationale perspectief van grootmachten wordt Nederland immers gezien als een 'ongevaarlijk' plek om zulke secretariaten onder te brengen. Nederland zou met een *Universitas Neerlandica* en een scala aan secretariaten van internationale wetenschappelijke organisaties meer invloed op wetenschappelijk terrein kunnen hebben en als facilitator van nieuwe plannen kunnen fungeren. Ik ben echter bang dat de retrograde, neoconservatieve stemming die bij veel beleidsmakers heerst – kijk naar de neiging terug te vallen op ons VOC-verleden – weinig ruimte laat voor een reorganisatie van ons wetenschappelijke bestel, laat staan voor een voortrekkersrol in een mondiale context.

WIM STOKHOF

Wim Stokhof is hoogleraar Austronesistiek aan de Universiteit Leiden. Hij nodigt als columnist voor de volgende Transfer uit: Renée van Kessel-Hagesteijn, directeur Maatschappij- en Gedragwetenschappen van NWO.

GRONINGER ECONOMEN HEBBEN

GEEN INTERNATIONALISERINGSBELEID NODIG

‘Al onze contacten zijn internationaal’

Wie internationalisering zegt, denkt allereerst aan studenten die de grens over gaan. Maar hoe internationaal van samenstelling zijn onderzoeksgroepen op de Nederlandse universiteiten? En welke visie zit daarachter? Transfer bezoekt dit seizoen onderzoekers op negen universiteiten. In deel 3 het Groningen Growth and Development Centre (GGDC) van de Rijksuniversiteit Groningen.

Groningen, in het hoge noorden van Nederland, geldt voor de meeste mensen niet als het centrum van de wereld. Toch is het dat voor het Groningen Growth and Development Centre wel. “Door het GGDC staat Groningen als centrum op de kaart”, zegt directeur Bart van Ark trots.

Het GGDC is een onderzoeksgroep die zich bezighoudt met vooraanstaand, internationaal economisch onderzoek naar onder meer de productiviteit en groeiprestaties van landen. De groep telt 33 promovendi, postdocs, universitair docenten en hoogleraren. Wie de website www.ggdc.net bekijkt, krijgt het idee van een officiële instantie, waar de collega’s iedere ochtend door de draaideur binnenstromen. Maar zo is het in werkelijkheid niet.

Absoluut noodzakelijk

“Wij hebben geen eigen gebouw”, vertelt Van Ark. Dat zou ook niet nuttig zijn, want de onderzoekers van het GGDC bevinden zich overal ter wereld. In Groningen zijn twintig medewerkers fysiek aanwezig: zeventien Nederlanders, een Pakistaanse en een Indiase promovendus en een Italiaanse tijdelijke onderzoeker. De rest zit in het buitenland: Duitsland, Engeland, Spanje, Chili, China, Australië. De meesten werken daar in hun eigen land, drie Nederlanders werken in het buitenland.

Het GGDC is eigenlijk niets meer dan een netwerk van wetenschappers die zich met dezelfde onderwerpen bezighouden. “Wij maken economische gegevens van verschillende landen vergelijkbaar. Een groot internationaal netwerk is daarvoor absoluut noodzakelijk”, aldus Van Ark.

Momenteel doet het GGDC bijvoorbeeld onderzoek naar gegevens uit China. “Dat land heeft de afgelopen jaren de economische groeicijfers naar boven bijgesteld en wij kijken of die aanpassingen hout snijden.” Voor dit onderzoek werkt Van Ark samen met iemand uit het netwerk in Hongkong. “Hij spreekt en leest Chinees en heeft daar goede contacten. Zonder hem zou ik dit onderzoek nooit zo goed hebben kunnen doen.”

Geen bureaucratie

Formeel stelt het GGDC zoals gezegd weinig voor. “We hebben een losse structuur en geen bureaucratie”, vertelt Van Ark. Dat is zo dankzij een ingenieuze constructie die in Groningen is bedacht. “Wij vallen onder de onderzoekschool Strategie, Organisatie en Management (SOM) van de faculteiten Bedrijfskunde en Economie. Daar werken we innig mee samen. Wij kunnen niet zelf onderzoekers aannemen, maar onze promovendi en postdocs krijgen een tijdelijke aanstelling bij SOM. Vorig jaar kwam bijvoorbeeld een promovendus uit Brisbane. Hij werd ondergebracht bij SOM, maar werkte voor ons. Met een van onze onderzoekers heeft hij een artikel geschreven over de impact van ontwikkelingssamenwerking op economische groei.”

De Australische promovendus werd vervolgens onderdeel van het netwerk. Ook promovendi die na hun tijd bij het centre naar het buitenland vertrekken, blijven vaak bij het netwerk betrokken. “Twee oud-promovendi werken nu bij het Latijns-Amerikaanse kantoor van de Verenigde Naties in Chili. Omdat ze nog deel uitmaken van het netwerk, verlies je ze niet. Dan is het ook niet zo erg als iemand vertrekt. We

Bart van Ark: "Het netwerk is informeel, maar zeker niet vrijblijvend."

Foto: Reyer Boerem/Hollandse Hoogte

hebben er nu een heel goed contact bij en een goede samenwerking met een prestigieus instituut." Juist voor het onderhouden van dit soort internationale contacten is het officiële imago dat het GGDC naar buiten toe cultiveert, van belang. Want grote organisaties werken liever samen met een ogenschijnlijk gestroomlijnd instituut dan met een los clubje economen. Het imago helpt ook bij het aantrekken van nieuwe participanten in het netwerk. En – ook niet onbelangrijk – bij het werven van fondsen.

Afscheid

Het GGDC zoekt zijn medewerkers niet specifiek in bepaalde landen. "De nationaliteiten die we nu hebben zijn toevallig", aldus Van Ark. "We doen wel veel onderzoek in Azië maar rekruteren daar niet actief. Promovendi krijgen we vaak binnen via het netwerk. Een hoogleraar in Australië, Latijns-Amerika of Azië

weet dan bijvoorbeeld een goede kandidaat."

De indruk moet overigens niet ontstaan dat het netwerk vrijblijvend is, benadrukt Van Ark. "Ik mail dagelijks meerdere leden van het netwerk.

Dan wisselen we gegevens uit. En we nemen vriendschappelijk afscheid van mensen die te veel zijn weggeraakt van internationaal vergelijkend en empirisch economisch onderzoek."

In de bijna vijftien jaar dat het GGDC nu bestaat is het netwerk het enige bestaansrecht. "Eigenlijk hebben we geen internationaliseringsbeleid, daar gaan we voorbij", zegt Van Ark. "Alle contacten die we hebben zijn al internationaal. Dus een beleid is niet meer nodig."

ROBERT VISSCHER

Officieel imago helpt bij het aantrekken van nieuwe participanten

ECONOMISCHE DATA VAN MEER DAN HONDERD LANDEN

Het GGDC doet internationaal vergelijkend en empirisch onderzoek naar de economische prestaties van landen op de langere termijn. Momenteel wordt gewerkt aan een aantal grote projecten in Europa, Latijns-Amerika, China en India. Het GGDC onderhoudt een reusach-

tige database met economische gegevens van meer dan honderd landen. Regelmatig verschijnen de onderzoeksresultaten in kranten, zoals de *Financial Times*. Het grootste project van het GGDC is een onderzoek in opdracht van de Europese Commissie over economische

groei en productiviteit binnen de EU. "We kijken bijvoorbeeld hoeveel extra arbeidsplaatsen ten koste gaan van de arbeidsproductiviteit", zegt directeur Bart van Ark. "Als veel lager opgeleiden een baan krijgen – wat op zich goed is – neemt de productie vaak af. Onze data worden

waarschijnlijk ook gebruikt voor het toetsen van de doelstellingen van de Lissabon-agenda, waarin de EU heeft bepaald dat Europa de meest concurrerende economie ter wereld moet worden. In maart presenteren we de cijfers." (RV)

‘Arme landen moeten eigen soort kn

Minister Van Ardenne wil extra geld inzetten voor een nieuwe generatie programma’s voor internationaal onderwijs. Deze nieuwe programma’s moeten rekening houden met de veranderende rol van kennis bij ontwikkeling, vindt Han Aarts.

Onze samenleving wordt kennisintensiever. Problemen waarmee wij geconfronteerd worden, zijn complexer en vragen steeds meer kennis om geanalyseerd en opgelost te worden. De productie van kennis – in Nederland, in het Westen – groeit dan ook fors, evenals de hoeveelheid beschikbare kennis. Dat alles weten we. Maar wat deze feiten betekenen voor ontwikkeling, zowel in onze eigen samenleving als in die van ontwikkelingslanden, is nog nauwelijks doorgedacht.

Eén ding is duidelijk: samenlevingen moeten op een of andere manier het proces zien vorm te geven waarin de groeiende hoeveelheid beschikbare kennis zo goed mogelijk wordt benut voor en door de samenleving. Dat proces is buitengewoon ingewikkeld. Kijk naar de worsteling van ons eigen land bij het vormgeven van de kennissamenleving.

Het lijkt erop dat zogenaamde *knowledge hot spots* in toenemende mate cruciaal zijn. Ik leen deze term van Luc Soete, hoogleraar management van innovatie en directeur van het *UNU institute for new technologies* in Maastricht. In Soetes visie zijn de huidige groeipolen in de wereldeconomie steeds afhankelijker van zulke knooppunten waar kennis wordt ontwikkeld, bewaard én gemobiliseerd voor ontwikkeling, innovaties, nieuwe producten en voor analyse en oplossing van problemen. Dat alles gebeurt door een veelheid aan actoren, zowel private als publieke. Belangrijk is het institutionele aspect: zowel de hot spots zelf als de kanalen waarlangs en waardoor kennis wordt gebruikt, zijn in hoge mate geïnstitutiona-

liseerd. Dat moet ook, want om de huidige complexe, langdurige processen waarmee samenlevingen te maken hebben, effectief met kennis te lijf te gaan, is een hogelijk gestructureerde benadering nodig. En ook verdere kennisontwikkeling zelf – zoals wetenschap! – vergt veel structuur.

Kopieën

Laten we, aannemend dat dit zo werkt, kijken naar ontwikkelingslanden. Ook voor hen geldt dat de samenleving als zodanig, en verdere ontwikkeling daarvan, in toenemende mate kennisintensiever wordt. En dat de problemen complexer worden. Ook deze samenlevingen worden dus steeds afhankelijker van de beschikbaarheid en inzetbaarheid van kennis. En dus wordt ontwikkeling en vooruitgang daar evenzeer afhankelijk van de aanwezigheid van *knowledge hot spots*.

Moet de conclusie dus zijn dat deze landen zo snel mogelijk hun eigen *knowledge hubs* moeten creëren? Ja en nee. Ja, in de zin dat ook ontwikkelingslanden hun eigen effectieve mechanismen moeten zien te creëren, waarlangs kennis voor de samenleving kan worden ingezet. Maar of deze hubs kopieën moeten zijn van die in de Westerse wereld? Ik denk dat veel ontwikkelingslanden niet de mogelijkheid hebben om op afzienbare termijn een kennisgenererend vermogen op te bouwen vergelijkbaar met dat in Westerse landen. Integendeel, de achterstand in bijvoorbeeld Afrika lijkt alleen maar groter te worden. De vraag is echter of dit een onoverkomelijk

owledge hubs creëren'

probleem is. Vermoedelijk moeten ontwikkelingslanden een eigen soort kennisknooppunten creëren. Wezenlijk nieuw in onze tijd is dat steeds meer kennis dankzij informatietechnologie sneller dan ooit kan circuleren over onze planeet. Weliswaar zijn er (nog?) belemmeringen voor een werkelijk vrije circulatie, maar de trend is onmiskenbaar. Dat verandert de aard van de kennisproblematiek voor ontwikkelingslanden wezenlijk. Door de informatietechnologie openen zich nieuwe deuren. Kennisknooppunten, waar ze zich ook zullen bevinden, vormen onderdeel van en worden gevoed door globale kennisnetwerken.

Revolutie

Het is de uitdaging voor ontwikkelingslanden om mechanismen te creëren waarlangs de groeiende hoeveelheid kennis die in de wereld circuleert, kan worden gedownload. Die kennis dient vervolgens naar de eigen context te worden vertaald.

Dat is snel gezegd, maar betekent erg veel. Wanneer de consequenties van deze gedachte worden doorgetrokken, betekent dat een revolutie voor (onder veel meer) de ontwikkelingssamenwerking in kennis, hoger onderwijs en onderzoek. Bakens dienen te worden verzet, nieuwe accenten moeten worden gelegd. Ik zie minstens de volgende uitdagingen opdoemen.

In het hoger onderwijs: toekomstige kenniswerkers – in ontwikkelingslanden, maar ook bij ons – dienen op een heel andere manier te worden opgeleid. Zij moeten vooral leren zelfstandig om te gaan met enorme hoeveelheden beschikbare informatie. Leren problemen te identificeren en te analyseren. Leren uit alle beschikbare informatie datgene te halen wat nodig is om die vraagstukken op te lossen. En hoe zij zelf de gevonden kennis kunnen contextualiseren, om het

probleem of vraagstuk dat voorhanden is te kunnen oplossen. Methodes als probleemgestuurd leren – het zal u niet verbazen dit van mij te horen – zijn daar heel geschikt voor. Allerhande *skills* om op de digitale snelweg te navigeren ook. En het hoorcollege en collegedictaat kunnen definitief worden afgeschaft.

In het onderzoek: vergeet het fundamentele onderzoek, zou ik zeggen. Relevanter en effectiever: bestaande kennis uit de wereld halen en die vertalen naar en toepassen op lokaal niveau. Wat overigens ook een manier is om nieuwe kennis te genereren. Dit impliceert een ingrijpend andere werkwijze voor onderzoekers in ontwikkelingslanden (en voor hun Westerse counterparts). Veel meer aandacht moet er komen voor het participeren in de groeiende wereldwijde kennisnetwerken. Kenniswerkers uit ontwikkelingslanden moeten vooral leren om kennis uit deze circuits te contextualiseren ten behoeve

van hun eigen samenleving. En om die kennis vervolgens ook werkelijk in te zetten, samen met allerlei maatschappelijke actoren. In zekere zin worden deze onderzoekers dus vooral knowledge processors, al moeten we dat misschien niet

hardop zeggen.

Het is een uitdaging om na te gaan hoe nieuwe programma's voor internationaal onderwijs, en wellicht ook voor onderzoek voor ontwikkeling, op deze zaken kunnen inspelen. Ongetwijfeld valt over dit onderwerp nog veel meer te zeggen. In elk geval is er veel creatief denkwerk nodig. Laten we die handschoen in Nederland gezamenlijk oppakken. Dat wil zeggen: overheid en kennisinstellingen gezamenlijk, liefst ook met betrokkenheid van Zuidelijke collega's.

Han Aarts is directeur van Mundo, het bureau voor ontwikkelingssamenwerking van de Universiteit Maastricht

“Vergeet het fundamentele onderzoek, zou ik zeggen”

A G E N D A

December
2006

Op **4 en 5 december** organiseert de Duitse Hochschulrektorenkonferenz in samenwerking met de OECD en de Imhe een conferentie over ranking. De internationale workshop – met als titel *Institutional Diversity: Ranking and Typologies in Higher Education* – wordt gehouden in Bonn, Duitsland. De bijeenkomst behandelt de toenemende invloed van ranking op het beleid van hogescholen en universiteiten. Meer informatie op: www.hrk.de.

De European University Association (EUA) organiseert van **7 tot en met 9 december** een Bologna Follow-up Seminar. Op deze conferentie in Nice, Frankrijk, zal worden gesproken over promotietrajecten in Europa. Welke sterke en zwakke punten kenmerken de Europese onderzoeksplaatsen? En hoe valt een betere Europa-brede samenwerking op dit gebied te creëren? Meer informatie op: www.eua.be.

Op **12 december** organiseert de Nuffic een workshop *Cooperation in NPT projects: issues and challenges*. De workshop is bedoeld voor de staf van Nederlandse hogeronderwijsinstellingen die actief betrokken zijn bij de projecten van het NPT (*Netherlands Programme for Institutional Strenghtening*). Meer informatie op www.nuffic.net/common.asp?id=2330 of via e-mail: npt@nuffic.nl.

Januari
2007

De IND en het Mobstacles-team van de Nuffic organiseren op **16 januari** een voorlichtingsmiddag. Op deze middag krijgen medewerkers van hogeronderwijsinstellingen informatie over de juiste werkwijze bij het aanvragen van de Machtiging tot Voorlopig Verblijf (MVV) voor hun nieuwe buitenlandse studenten. Hoewel de aanvraagprocedures hiervoor steeds soepeler zijn gaan verlopen, zijn er nog steeds verbeteringen nodig om het aantal dossiers dat door de IND als incompleet wordt beschouwd, te verminderen. De voorlichtingsmiddag wordt in principe één keer per jaar georganiseerd en vindt plaats in Utrecht. Meer informatie bij Kitty Hemmer: khemmer@nuffic.nl.

Februari
2007

Op **19 januari** óf op **2 februari** vindt er in Brussel een bijeenkomst plaats in de reeks European Policy Seminar van de Academic Cooperation Association (ACA). Op de bijeenkomst, getiteld *What's new in Brussels 2007 – Recent Developments in European Policies*, worden de recentste standpunten van de Europese Commissie behandeld. Wat staat er bij de commissieleden op de agenda? En hoe beïnvloedt dit het hoger onderwijs in Europa? Voor meer informatie: www.aca-secretariat.be.

ERA-MORE organiseert op **27 februari** een informatiemiddag over immigratieprocedures voor buitenlandse onderzoekers en gastdocenten. De middag is bedoeld voor medewerkers van hogeronderwijsinstellingen en andere organisaties die buitenlandse onderzoekers aantrekken. Meer informatie bij Maureen Bergman: mbergman@nuffic.nl.

Maart
2007

Voor beginnende medewerkers houdt de Nuffic op **15 en 16 maart** een tweedaagse, intensieve introductie cursus immigratieprocedures. De cursus, die gehouden wordt in Den Haag, geeft internationaliseringsmedewerkers en medewerkers personeelszaken van hogeronderwijsinstellingen, bedrijven en onderzoeksinstituten informatie over wat er komt kijken bij het begeleiden van buitenlandse medewerkers bij hun komst naar Nederland. Een buitenlandse wetenschappelijk onderzoeker of gastdocent die een bepaalde periode in Nederland wil doorbrengen, moet op tijd de juiste immigratieprocedures in gang zetten. De werkgever kan hem bij dit regelwerk begeleiden. Meer informatie over de cursus bij Kitty Hemmer: khemmer@nuffic.nl.

Beurzen – Libertas Noodfonds

Het ministerie van OCW heeft met ingang van het studiejaar 2006–2007 een nieuw beurzenprogramma: het Libertas Noodfonds (Libertas Support Fund). Het programma is bedoeld voor studenten die in hun land van herkomst om politieke redenen niet of moeilijk kunnen studeren. In 2006 is het programma vooralsnog alleen toegankelijk voor studenten uit Wit-Rusland, maar in de toekomst kan Libertas ook worden opengesteld voor andere landen. Het programma biedt studenten financiële ondersteuning bij het vervolgen van hun bachelor- of masteropleiding in Nederland. De student moet per studiejaar (maximaal twaalf maanden) een beurs aanvragen. Voor elk nieuw studiejaar moet een aparte beursaanvraag worden ingediend. De maximale duur van de beurs is afhankelijk van het niveau van de opleiding. OCW stelt jaarlijks 1 miljoen euro beschikbaar. De aanvraag kan gedurende het gehele studiejaar 2006–2007 eenmaal worden ingediend.

Meer informatie op www.nuffic.nl/libertas.

Fairs – meer informatie via fairs@nuffic.nl

Facon Education Fair Maleisië

Kuala Lumpur

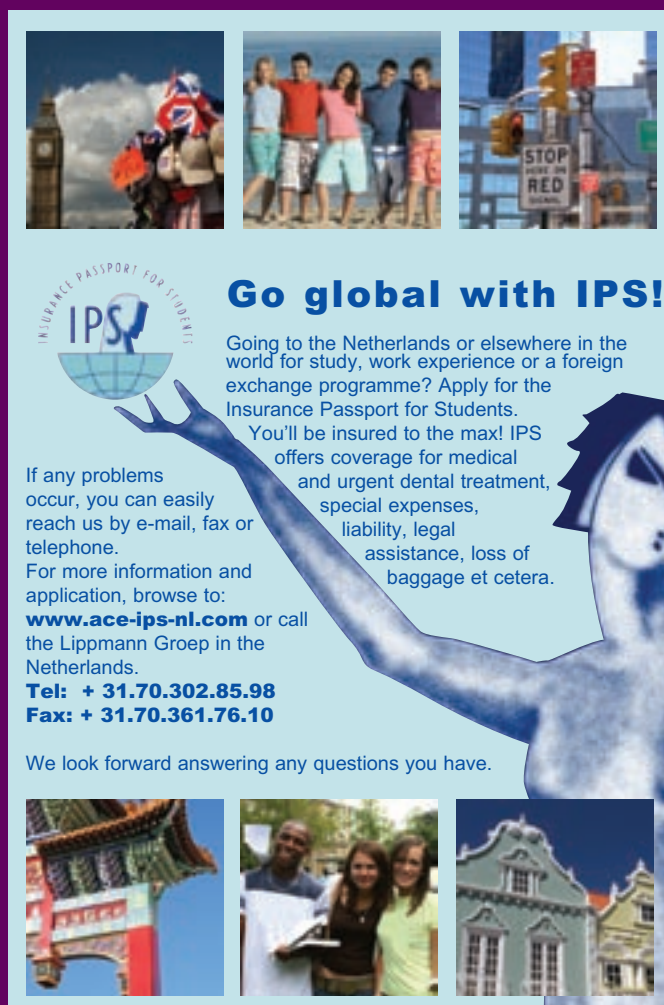
2–3 december

Higher Education Fair (HEF) Indonesië

Surabaya/Yogyakarta/Jakarta/Bandung

Meer informatie via *NEC Indonesia*

Maria Zutanito, E-mail: hef@nec.or.id

Go global with IPS!

Going to the Netherlands or elsewhere in the world for study, work experience or a foreign exchange programme? Apply for the Insurance Passport for Students.

You'll be insured to the max! IPS offers coverage for medical and urgent dental treatment, special expenses, liability, legal assistance, loss of baggage et cetera.

If any problems occur, you can easily reach us by e-mail, fax or telephone.

For more information and application, browse to: www.ace-ips-nl.com or call the Lippmann Groep in the Netherlands.

Tel: + 31.70.302.85.98
Fax: + 31.70.361.76.10

We look forward answering any questions you have.

www.nuffic.nl/hsp

Huygens
Scholarship
Programme

HSP

Op zoek naar de absolute
plus met talent en ambitie

Met de HSP Talentenbeurs kunnen topstudenten hun grenzen verleggen en doorstuderen aan een gerenommeerd instituut waar dan ook ter wereld. Zoek het toptalent onder de Nederlandse studenten binnen uw instelling en spoor ze aan om voor 1 februari 2007 hun aanvraag voor deze prestigieuze beurs bij de Nuffic in te dienen. Kijk voor meer informatie op de website: www.nuffic.nl/hsp.